

جمهوری آذربایجان در آستانه انتخابات ریاست جمهوری

سرویس آذربایجان/خبرگزاری آران

**نویسنده: حسام گل،
مقدمه:**

با اینکه حدود سه ماه تا موعد برگزاری ششمین دوره انتخابات ریاست جمهوری آذربایجان فرصت باقی مانده؛ لیکن از مدتها قبل مسائل مربوط به این انتخابات بخش گسترده ای از اخبار و تحلیل‌های رسانه‌های جمهوری آذربایجان را به خود اختصاص داده است. با توجه به اهمیت این انتخابات از زوایای مختلف؛ در این نوشته سعی خواهد گردید مطالبی در خصوص اهمیت انتخابات ریاست جمهوری در آذربایجان؛ پیشینه ریاست جمهوری در آذربایجان؛ نحوه برگزاری انتخابات ریاست جمهوری دوره ششم؛ موضع احزاب مخالف؛ مواضع سازمان‌های بین‌المللی و کشورهای خارجی؛ تاثیر انتخابات فوق بر روابط فیما بین ایران و آذربایجان؛ گروه‌های اسلامی و انتخابات ریاست جمهوری آذربایجان بیان گردد.

اهمیت انتخابات ریاست جمهوری در آذربایجان:

با نگاهی اجمالی به قانون اساسی جمهوری آذربایجان به اهمیت ریاست جمهوری در آذربایجان پی خواهیم برد. به موجب اصل هشتم قانون اساسی جمهوری آذربایجان؛ رئیس‌جمهور در راس دولت و حکومت است که مسئولیت سیاست داخلی و خارجی؛ اتحاد مردم کشور؛ تضمین استقلال، تمامیت ارضی، اطمینان از استقلال قضاوت را بر عهده دارد. همچنین مطابق اصل نهم قانون اساسی فرماندهی اصلی نیروهای نظامی بر عهده ریاست جمهوری است. علاوه بر این طبق اصل 109 قانون صدر اشاره اموری مانند پیشنهاد انتخابات به مجلس ملی، ارائه بودجه کشور به مجلس ملی، انتخاب نخست وزیر (با تأیید پارلمان)، تعیین اعضای کابینه دولت، تعیین قضاوت دیوان قانون اساسی، دیوان عالی و دیوان اقتصاد، تعیین فرمانده کل نیروهای مسلح، قرار دادها و موافقت نامه‌های بین‌المللی، اعلان جنگ و صلح و... بر عهده رئیس‌جمهور می‌باشد.

وظایف و اختیارات فوق در کنار ساختارهای سیاسی و اجتماعی جمهوری آذربایجان سبب گردیده است که انتخابات ریاست جمهوری در آذربایجان به حساسترین انتخابات این کشور تبدیل گردد.

حساسیت و اهمیت فوق‌الاشاره سبب گردیده است مدتها قبل از برگزاری انتخابات و نیز ماهها پس از آن اکثر احزاب و گروه‌های سیاسی و نیز رسانه‌های گروهی در جمهوری آذربایجان به موضوع انتخابات ریاست جمهوری پرداخته و فعالیتهای خود را پیرامون آن شکل دهند.

لازم به توضیح است گستردگی و اساسی بودن اختیارات و وظایف رئیس‌جمهور در آذربایجان به اهمیت انتخابات در سطح ملی منجر گردیده لیکن آنچه همه انتخابات به ویژه انتخابات ریاست جمهوری آذربایجان را در سطح بین‌المللی مورد توجه قرار می‌دهد عوامل متعدد دیگری است که به صورت اختصار به برخی از آنها اشاره می‌گردد:

الف) آذربایجان به جهت شرایط طبیعی و اقلیمی خود، یکی از سرزمین‌های حاصلخیز دنیاست، موقعیت جغرافیایی آذربایجان و قرار گرفتن این منطقه بر سر راه‌های غرب و شرق و به عبارت دیگر اروپا و کناره‌های دریای سیاه و مدیترانه از یک سو و جنوب و شمال یعنی ماوراء النهر و قفقاز و ماورای قفقاز از سوی دیگر سبب گردیده است مجموعه‌ای از کشورهای دنیا که منافع ملی خود را فراتر از مرزهای جغرافیایی خود تعریف کرده‌اند همواره نگاه ویژه‌ای به این کشور و تحولات آن از جمله انتخابات ریاست جمهوری داشته باشند. ب) آذربایجان به جهت داشتن ذخایر عظیم انرژی و موقعیت استراتژیک خاص خود علاوه بر اینکه تولید کننده نفت است، مسیر انتقال نفت و گاز سایر کشورها به بازارهای جهانی هم می‌باشد لذا این مهم نیز سبب گردیده است این کشور و تحولات آن مورد توجه قدرتهای منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای باشد.

ج) همسایگی جمهوری آذربایجان با دو کشور مهم ایران و روسیه در کنار اشتراکات فراوان دینی، فرهنگی و تاریخی دولت ایران و آذربایجان و نیز نگاه ویژه روسیه به آذربایجان به عنوان کشور جدا شده از اتحاد جماهیر شوروی اهمیت این کشور را برای قدرتهای منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای از قبیل ترکیه، اسرائیل و آمریکا دو چندان کرده است لذا آنان به دقت بر همه مسائل سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و... آذربایجان به ویژه انتخابات ریاست جمهوری نظارت می‌نمایند تا منافعی را که در این منطقه برای خود تعریف کرده‌اند صیانت نمایند.

پیشینه ریاست جمهوری در آذربایجان

بعد از استقلال جمهوری آذربایجان در سال 1991 برای مدتی ایاز مطلب اف و پس از آن ابوالفضل ائل چی بیگ به ریاست جمهوری رسیدند که البته عمر ریاست آنان کوتاه مدت بود با این توضیح که بنا به اعلامیه منتشر شده توسط وزارت کشور آذربایجان، ایاز مطلب اف در حال حاضر به کشور روسیه پناهنده شده و به دلیل اتهاماتی از قبیل مشارکت در

قتل عام مردم باکو توسط ارتش شوروی در ژانویه 1990، عدم کمک به آوارگان آذربایجانی رانده شده از ارمنستان در فاصله سالهای 1988-1989، عدم اتخاذ تصمیم مناسب به منظور جلوگیری از حمله ارتش ارمنستان و آرامنه قره باغ که از مدتها قبل مبادرت به تشکیل واحدهای نظامی می کردند و تحویل حدود 1000 اسلحه خودکار متعلق به ارتش آذربایجان به گروههای شبه نظامی وابسته به خود تحت تعقیب دولت آذربایجان می باشد و ابوالفضل ائل چی بیگ که از جمله عناصر ضد ایرانی و رهبر جبهه خلق (خلق جبهه سی) بود در سال 1379 شمسی چشم از جهان فرو بسته است. پس از ائل چی بیگ؛ از سال 1993 تا سال 2003 حیدر علی اف طی دودوره ریاست جمهوری آذربایجان رابر عهده داشت. حیدر علی اف در جریان شورش های سال 1993 شهر گنجه که منجر به به لشکر کشی سرهنگ « صورت حسین اف » به باکو و سرنگونی حکومت ابوالفضل ائل چی بیگ شد رئیس مجلس نخجوان بود که از آنجا به باکو آمد و برای حل مسالمت آمیز اختلافات فیما بین اعلام آمادگی نمود که البته سودی نبخشید و در نهایت پس از سرنگونی حکومت ائل چی بیگ توسط سرهنگ حسین اف ؛ حیدر علی اف در ماه اکتبر سال 1993 به ریاست جمهوری انتخاب و به مدت 10 سال رئیس جمهور آذربایجان بود.

پنجمین دوره انتخابات ریاست جمهوری آذربایجان در 15 اکتبر 2003 برابر با 23 مهرماه 1382 برگزار گردید و در جریان آن الهام علی اف به ریاست جمهوری آذربایجان رسید.

البته انتخاب الهام علی اف به ریاست جمهوری با بحثهای فراوانی همراه بود بطوری که حتی پس از اعلام نتایج خشونت های فیزیکی نیز ایجاد گردید که به هرحال توسط دولت جدید آذربایجان کنترل شد بر اساس اعلام وزیر کشور آذربایجان، در جریان انتخابات آذربایجان تنها در اغتشاشات باکو 50 پلیس و 16 سرباز زخمی شده، 20 تن از معترضین زخمی و 196 نفر از آنان دستگیر و دو نفر نیز در جریان اعتراضات کشته شده بودند.

می توان نامزدهای انتخاباتی آخرین انتخابات ریاست جمهوری آذربایجان (دوره قبل) را به شرح ذیل تقسیم بندی نمود :

-1 نامزدهای طرفدار حاکمیت موجود :

حیدر علی اف رئیس جمهور وقت و رهبر حزب حاکم آذربایجان نوین که البته به دلیل وخامت اوضاع جسمانی خود قبل از برگزاری انتخابات به نفع پسر خود از نامزدی انصراف داد.

الهام علی اف ، فرزند رئیس جمهور که در آن زمان علاوه بر معاونت حزب حاکم و نیز معاونت اول شرکت نفت دولتی آذربایجان ؛ مدتی قبل از انتخابات ریاست جمهوری به توصیه حیدر علی اف به نخست وزیری آذربایجان منصوب شده بود.

ابوطالب صمداف : رهبر حزب « همبستگی به نام آذربایجان » که از احزاب طرفدار حاکمیت موجود بود و قبل از انتخابات به نفع الهام کناره گیری نمود و به تبلیغ او پرداخت.

یونس اوغوز رهبر حزب « وحدت ملی » که او نیز از طرفداران حزب حاکم بود و قبل از انتخابات از نامزدی به نفع الهام صرف نظر نمود.

حافظ حاجی اف ، رهبر حزب « مساوات معاصر » که طرفدار حاکمیت و مخالف سرسخت حزب مساوات به رهبری عیسی قنبر بود و عقیده برخی تحلیل گران بر این می باشد که وی حزب خود را برای مقابله با حزب مساوات که از عنوان حزب تاسیس شده توسط محمد امین رسول زاده در اوایل قرن بیستم بهره می گرفت تاسیس کرده است . حاجی اف در جریان تبلیغات انتخاباتی با طرح ادعاهایی در خصوص عیسی قنبر، موجب اعتراض اکثر فعالان سیاسی شد و مطبوعات احزاب مخالف به وی لقب ماشین دشنام دادند.

-2 نامزدهای مخالف اصلی حاکمیت (مخالفین رادیکال) :

عیسی قنبر ، رهبر حزب مساوات که مخالف اصلی و سنتی حزب حاکم محسوب می گردد.

اعتبار محمد اف ، رهبر حزب « استقلال ملی آذربایجان » که از مخالفین حاکمیت محسوب می گردد.

علی کریم لی رهبر جبهه خلق آذربایجان (شاخه اصلاح طلب ها) که او نیز در انتخابات فوق مخالف سرسخت حزب حاکم بود

-3 نامزدهای منتقد حاکمیت :

نامزدهای این گروه کسانی بودند که با وجود مخالفت احزاب مطبوعشان با حزب حاکم در رفتار سیاسی خود جانب احتیاط را نگه می داشتند و ضمن انتقاد از عملکرد دولت موفقیت های آن را نیز انکار نمی کردند ؛ این افراد عبارت بودند از :

لاله شوکت قیزی حاجی یئوا (مشهور به لاله شوکت اوا) رهبر حزب لیبرال آذربایجان که سابقه حضور در کابینه حیدر علی لف را نیز داشت .

قدرت حسنقلی اف از اعضای جبهه خلق آذربایجان که دید گاهایش با علی کریم لی رهبر این جبهه متفاوت است و در آن

زمان نماینده مجلس ملی آذربایجان بود .

صابر رستم خانلی رهبر حزب « همفکری هم میهنان » بود و علاوه بر نمایندگی مجلس؛ وزارت مطبوعات در زمان ائل چی بیگ و حیدر علی اف نیز از سوابق او محسوب می گردید.

الیاس اسماعیل اف رهبر حزب « عدالت » که از حقوق دانان آذربایجان محسوب می گردد و به پرهیز از خشونت و انجام انتقادات در چارچوب موازین قانونی و عرف پذیرفته شده اعتقاد داشت.

پنجمین دوره انتخابات ریاست جمهوری آذربایجان در روز چهارشنبه 15 اکتبر سال 2003 برگزار گردید و در نهایت کمیسیون مرکزی انتخابات اعلام کرد حدود 71/23 درصد واجدین شرایط در این انتخابات شرکت نموده اند که در این میان الهام علی اف با 77 درصد آرایه پیروزی رسیده است . در این انتخابات عیسی قنبر 12 درصد و اعتبار محمد اف و لاله شوکت او 3 درصد آرا را به خود اختصاص دادند و سایر نامزدها نیز کمتر از 2 درصد آرا را به دست آوردند. پس از اعلام نتایج انتخابات رئیس جمهور وقت ایران از اولین کسانی بود که پیام تبریک به رئیس جمهور جدید فرستاد و تلفنی نیز با وی مذاکره نمود .

انتخابات سال 2003 در آذربایجان و اتفاقات قبل از آن نشان داد که زمامداران این کشور تا جایی که دموکراسی پایبند می باشند که موافق خواسته های خود باشد و گرنه می توانند اصول پذیرفته شده دموکراسی را به نحو صلاحدید خود تغییر دهند . برابر بند 3 اصل 104 قانون اساسی مصوب 12 نوامبر 1995 جمهوری آذربایجان در صورت استعفا و یا ناتوانی رئیس جمهور از انجام وظایف خود ، رئیس مجلس ملی آذربایجان عهده دار انجام وظایف او می شد و پس از حداکثر سه ماه انتخابات زود هنگام ریاست جمهوری برگزار می گردید ولی در سال 2002 (2 مرداد 1381) در اصلاحیه قانون اساسی که بنا به گفته ناظران بین المللی وجود تخلفات انتخاباتی در جریان تأیید آن از سوی ملت مشهود بود ماده فوق الذکر اصلاح گردید و نخست وزیر عهده دار کفالت ریاست جمهوری شد . هنوز یکماه از اصلاح قانون اساسی نگذشته بود که مرتضی علی عسگراف رئیس پارلمان آذربایجان اعلام نمود که حیدر علی یف رئیس جمهور بیمار این کشور از پارلمان خواسته است انتصاب الهام علی یف را به سمت نخست وزیری تأیید کند . پس از آن آقای آرتور راسی زاده از نخست وزیری عزل گردید و الهام علی یف با 101 رای موافق و تنها یک رای ممتنع به نخست وزیری آذربایجان مصوب گردید . بدین ترتیب پیش بینی مخالفان اصلاح قانون اساسی که اعتقاد داشتند همه اقدامات در راستای موروثی کردن قدرت در خاندان علی یف صورت می گیرد درست از آب در آمد ضمن اینکه جریان فوق و انتصاب مجدد آرتور راسی زاده به نخست وزیری آذربایجان بعد از پیروزی الهام علی یف در انتخابات ریاست جمهوری؛ نمایشی بودن همه ارکان حاکمیت آذربایجان از قبیل پارلمان و نخست وزیری را بیش از پیش مشخص نمود.

نحوه برگزاری ششمین انتخابات ریاست جمهوری در آذربایجان :

بنا بر ماده قانون اساسی آذربایجان رییس جمهوری این کشور از طریق انتخابات آزاد ، مستقل و رای محرمانه واجدان ۱۰۱ شرایط رای دادن به مدت پنج سال برگزیده می شود و باید آراء بیش از نصف واجدان شرایط را کسب کند و چنانچه این حدنصاب در دور اول انتخابات حاصل نشود، دور دوم انتخابات در روز تعطیلی آینده برگزار می شود. در دور دوم انتخابات ریاست جمهوری ، فقط دو نامزد برخوردار از بیشترین آرای واجدان شرایط رای دادن در دور اول ، می توانند شرکت کنند طبق قانون انتخابات جمهوری آذربایجان ، نتایج اولیها انتخابات ظرف پنج روز بعد از زمان برگزاری انتخابات، توسط کمیسیون مرکزی انتخابات بر مبنای نتایج آرایه شده از سوی حوزه های اخذ آراء ، اعلام و همچنین در سایت اینترنتی این قانون اساسی جمهوری آذربایجان ، گزارش نتیجه نهایی انتخابات ریاست ۱۰۲ کمیسیون گنجانده می شود. بنا به ماده روز پس از برگزاری انتخابات ، توسط دادگاه قانون اساسی این کشور اعلام می شود. مراسم تحلیف فرد ۱۴ جمهوری ظرف انتخاب شده به ریاست جمهوری آذربایجان ، ظرف سه روز پس از اعلام گزارش بالا، با حضور قضات دادگاه قانون اساسی برگزار می شود

طبق ماده : نامزدهای ریاست جمهوری باید دارای شرایط ذیل باشند قانون اساسی این کشور باید ۱۰۵ سال و بالاتر، سن و ده سال اقامت مستمر در داخل کشور داشته باشند.

دارای تحصیلات حداقل لیسانس باشند.

سابقه محکومیت به ارتکاب جرایم سنگین و همچنین تعهداتی در قبال دولت های دیگر و تابعیت دوگانه نداشته باشند. همچنین با توجه به مصوبه 2 ژوئن پارلمان آذربایجان و نیز تصمیمات اتخاذ شده در جلسه مورخه 19 ژوئن (29 تیر) ستاد مرکزی انتخابات ؛ 28 روز مانده به انتخابات تا 24 ساعت قبل از شروع انتخابات تبلیغات کاندیداها انجام خواهد شد. بر اساس تغییرات اخیر تبلیغات کاندیداها در رادیو و تلویزیون دولتی با محدودیتهایی مواجه شده است . بنا به اعلام ناطق ممداف دبیر ستاد مرکزی انتخابات جمهوری تبلیغات مجانی نامزدها در رسانه های دولتی بر خلاف دوره گذشته تنها از طریق کانال تلویزیونی " شبکه اجتماعی " و به مدت حداکثر سه ساعت خواهد بود ضمن اینکه تبلیغات انتخاباتی در

روزنامه ها و کانالهای تلویزیونی و رادیویی خصوصی نیز امکانپذیر خواهد بود. البته بنا به اعلام برخی خبرگزاریهای جمهوری آذربایجان و نیز براساس اظهارات نمایندگان احزاب مخالف؛ به موجب تغییرات اخیر در قانون انتخابات، تبلیغات رایگان نامزدها در رسانه های دولتی به طور کلی ممنوع شده است. لازم به ذکر است بر اساس دیگر تغییرات انجام گرفته در قانون انتخابات آذربایجان مدت فعالیت‌های انتخاباتی از 120 روز تا 75 روز تقلیل یافته و ثبت نام کاندیداها بنا بر پرداخت سپرده گذاری لغو شده است. به علاوه، تعداد امضاهای مورد نیاز رأی دهندگان برای ثبت نام کاندیداها از 45 هزار تا 40 هزار امضا کاهش پیدا کرده است. همچنین بنا بر اعلام زاهد اروج نماینده مجلس آذربایجان بعد از تغییرات بعمل آمده در قانون انتخابات، بالاترین حد مبلغ مورد نظر برای نامزدهای ریاست‌جمهوری 10 میلیون منات ذکر شده است. طبق ماده 191 متن قبلی قانون انتخابات آذربایجان، منابع مالی از بودجه دولتی برای برنامه‌های تبلیغات انتخاباتی نامزدهای ریاست‌جمهوری تخصیص می‌یافت که این مبلغ نایستی بالاتر از یک میلیون برابر واحد مالی بود. کاندیداهایی که کمتر از 3 درصد آراء را بدست آورند، موظف به استرداد همان مبلغ به بودجه دولتی هستند. بنا بر اعلام کمیسیون انتخابات مرکزی جمهوری آذربایجان ششمین دوره انتخابات ریاست‌جمهوری این کشور در 15 اکتبر سال جاری میلادی برابر با 24 مهر ماه 1387 برگزار خواهد گردید و افراد ذیل در موعد قانونی برای انتخابات فوق ثبت نام کرده اند.

-الهام علی اف رئیس جمهوری فعلی جمهوری آذربایجان

-اقبال آقازاده رهبر حزب امید

- قدرت حسنقلی اف رهبر حزب جبهه خلق آذربایجان واحد

-حافظ حاجی اف رهبر حزب مساوات معاصر

- فواد علی اف رهبر حزب دموکرات لیبرال آذربایجان

- مائیس گلعلی اف رهبر حزب سبزه

-قدرت اسحق اف کارمند علمی انستیتوی فیزیک فرهنگستان ملی علوم آذربایجان

- یاشار احمداف

- علی مختار اکبراف

- وقار سیداف پزشک

- سوینج قلی اوا پرستار بیمارستان مرکزی سومقائیت

گفتنی است نامزدی الهام علی اف توسط حزب حاکم آذربایجان نوین، مائیس گلعلی اف از سوی گروه ابتکار سبزه، فواد علی اف از حزب دموکرات لیبرال، قدرت حسنقلی اف از حزب جبهه خلق آذربایجان واحد مطرح گردیده و سایر افراد بطور مستقل ثبت نام نموده اند. بنا به اعلام خبرگزاری‌های جمهوری آذربایجان احزاب مام وطن و رفاه اجتماعی وابسته به حکومت آذربایجان هم علاقمند به معرفی نامزدی الهام علی اف هستند. چنگیز دمیراوغلو رئیس حزب ترقی جمهوری آذربایجان تصمیم گرفته است که در زمان انتخابات ریاست‌جمهوری از نامزدی الهام علی اف حمایت کند. همچنین نمایندگان مستقل پارلمان (42 نماینده) آذربایجان که عضو هیچ حزب سیاسی نیستند، در انتخابات ریاست جمهوری از الهام علی اف رئیس جمهور کنونی و رهبر حزب آذربایجان نوین حمایت بعمل خواهند آورد.

موضع احزاب مخالف در خصوص انتخابات ریاست جمهوری :

درخصوص مواضع احزاب مخالف در خصوص انتخابات ریاست‌جمهوری بایستی به موارد ذیل اشاره نمود :

- عیسی قنبر رئیس حزب مساوات و اصلی ترین رقیب الهام علی یف در دوره گذشته انتخابات ریاست جمهوری در جلسه حزب مساوات گفته است: " من بعنوان نامزد حزب اعلام می کنم که ما در انتخابات ریاست جمهوری امسال نباید شرکت کنیم ". وی نبود جو انتخاباتی سالم را دلیل عدم حضور خود در انتخابات اعلام کرده است. لازم به توضیح است قبل از شروع ثبت نام کاندیداها؛ از عیسی قنبر به عنوان یکی از مهمترین کاندیداهای ریاست جمهوری یاد می شد. عیسی قنبر متولد 1957 شهر باکو می‌باشد. او یکی از بنیانگذاران جبهه خلق آذربایجان به شمار می‌رود. نمایندگی مجلس در سال 1990؛ ریاست کمیسیون سیاست خارجی شورای عالی جمهوری آذربایجان در سال 1991، ریاست شورای عالی آذربایجان (مجلس ملی) در سال 1992 تا 1993؛ رهبری حزب مساوات از جمله سوابق عیسی قنبر به شمار می‌رود. با عدم ثبت نام عیسی قنبر در انتخابات ریاست جمهوری، رقابتی بودن این انتخابات بطور کامل منتفی شده است.

- بلوک سیاسی "آزادلیق" که متشکل از سه حزب مخالف جبهه خلق آذربایجان (کلاسیک)، لیبرال و شهروند و توسعه، میباشد، انتخابات آتی ریاست جمهوری را تحریم کرده اند؛ در تاریخ 6 ژوئن (چند روز پس از اصلاح قانون انتخابات) لاله شوکت حاجیووا رهبر حزب لیبرال که در ائتلاف اپوزیسیونی «آزادلیق» قرار دارد طی مصاحبه ای با روزنامه روسی زبان «نیدلی» مواردی که موجبات نارضایتی اپوزیسیون را فراهم کرده است اعلام نمود. این موارد عبارتند از زندانی شدن

خبرنگاران؛ تعطیلی دفاتر اپوزیسیون و مشکلات موجود برای برگزاری تظاهرات؛ عدم وجود رقابت سیاسی در کشور، امتناع حکومت از تشکیل کمیسیون مرکزی انتخابات بنا بر اصل تناسب پنجاه درصد از حکومت و پنجاه درصد از اپوزیسیون. لازم به توضیح است نیروهای مخالف به شدت از محدودیتهای ایجاد شده در خصوص تبلیغات کاندیداهاناراضی هستند چراکه تقریباً کلیه کانالهای تلویزیونی آذربایجان مشغول تمجید از فعالیتهای الهام علی اف هستند و سایر نامزدهای مخالف تقریباً از امکان معرفی برنامه انتخاباتی خود به رأی دهندگان محروم می باشند.

- احزاب همبستگی شهروندی، دموکرات، کمونیست، رستاخیز بزرگ بوسیله کاندیدای خود در انتخابات حضور نخواهند یافت ضمن اینکه الدار نمازاف رهبر اتحادیه اجتماعی بخاطر آذربایجان که قبلاً قصد داشت به صورت مستقل نامزدی خود را اعلام نماید اظهار کرده است در صدد تحریم انتخابات ریاست جمهوری آذربایجان است.

بایستی این نکته توضیح داده شود که اکثر احزاب مخالف، تغییرات انجام شده در قانون انتخابات، نبود فضای سالم انتخاباتی، نبود آزادی برای تظاهرات و مواردی از این دست را دلیل تحریم و یا عدم معرفی کاندیدا اعلام کرده اند.

گفتنی است در حال حاضر که ذهن الهام علی یف از نبود رقیبی قدرتمند راحت گردیده است و خود را حداقل برای پنج سال دیگر رئیس جمهور آذربایجان می بیند در تلاش است با انجام اقداماتی انتخاباتی آتی ریاست جمهوری را انتخاباتی دموکراتیک و منطبق با معیارهای جهانی معرفی نماید از جمله این اقدامات می توان به دستور اخیر الهام علی یف مبنی بر جمع آوری پوسترها و عکسهای رئیس جمهور از خیابانها و معابر عمومی و تاکید بر حضور ناظران خارجی در انتخابات و نیز دستور ایجاد شرایط یکسان برای کاندیداها... اشاره نمود.

مواضع سازمانهای بین المللی و کشورهای خارجی :

شورای اروپا که در سال 1949 تاسیس شده است قدیمی ترین سازمانی است که برای همبستگی کشورهای اروپایی برپا شده است. در دل این شورا اجلاس اروپایی حقوق بشر و دادگاه اروپایی حقوق بشر قرار دارد که در صورتی که مردم کشورهای عضو احساس کنند که حقوق آنها توسط دولت های محلی پایمال شده است می توانند به این دادگاه شکایت کنند. آذربایجان در 25 ژانویه سال 2001 به عضویت شورای اروپا در آمد و شورای اروپا همواره به وضعیت دموکراسی و حقوق بشر در این کشور رسیدگی می کند.

لوئیس ماریا ده پوچ رئیس مجمع پارلمانی شورای اروپا که اخیراً سفری به باکو داشته و در جریان آن با الهام علی اف رئیس جمهوری آذربایجان، اوکتای اسداف رئیس مجلس و دیگر مقامات بلند پایه آذربایجان و نیز اعضای هیأت نمایندگی آذربایجان در مجمع پارلمانی شورای اروپا، نمایندگان احزاب سیاسی عضو پارلمان، رهبران احزاب مخالف و مدافعان حقوق بشر ملاقات نموده است در نشست خبری در باکو اعلام نمود: "اگر آذربایجان به استانداردها در زمینه دموکراسی، حقوق بشر و نظام دولتی قانونمدار نرسد و در برابر این مقاومت کند، نسبت به آذربایجان اقدامات جدی بعمل خواهد آمد". او اطمینان کامل دارد که سفر وی به آذربایجان بی نتیجه نخواهد بود. پوچ افزود: "دیدار و گفتگوهای من در این سفر نتایج مثبتی همراه خواهد داشت. زیرا من با حسن نیت به آذربایجان آمده ام". وی یادآور شد که انجام بخشی از تعهدات آذربایجان را تأیید می کند و از بابت این سپاسگزار است. به گفته او، انتخابات ریاست جمهوری آذربایجان برای مجمع پارلمانی شورای اروپا اهمیت بسزایی دارد. زیرا خیلی چیزها بستگی به این انتخابات ریاست جمهوری دارد. علاوه بر این هیأت نمایندگی دفتر حقوق بشر و امور نهادهای دموکراتیک سازمان امنیت و همکاری اروپا در گزارشی اذعان نموده است: در جمهوری آذربایجان هر چند قوانین انتخابات اصلاح شده ولی برخی مشکلات مربوطه نحوه برگزاری انتخابات هنوز هم حل نشده باقی مانده است.

در این گزارش اضافه شد: در جمهوری آذربایجان قانون جدید آزادی تجمع به تصویب رسید ولی برخی محافل سیاسی در اجرای آن تردید دارند. هیأت نمایندگی سازمان امنیت و همکاری اروپا در گزارش خود احتمال دخالت غیر قانونی به روند انتخابات در جمهوری آذربایجان را امری نگرانکننده خواند و افزود: دولت وعده مقابله با این گونه دخالت ها را داده است. در این گزارش اعلام شده است که سازمان امنیت و همکاری اروپا گروه 450 نفره ناظران خود را برای نظارت بر چگونگی برگزاری انتخابات ریاست جمهوری در آذربایجان اعزام می کند. علاوه بر اینها ژان فرانسوا بیورو دستیار دبیر کل ناتو در امور روابط عمومی گفت که پیمان آتلانتیک شمالی اطمینان دارد که در آذربایجان انتخابات شفاف و آزادی برگزار خواهد شد.

در خصوص سازمانهای بین المللی و کشورهای خارجی موثر در انتخابات آذربایجان باید نگاه ویژه ای نیز به دولت آمریکا داشت. آمریکا از مدتها قبل برای تاثیر گذاری در انتخابات آذربایجان آماده شده است. در اسفند ماه سال گذشته رئیس دفتر امور عمومی سفارت آمریکا در آذربایجان گفته بود: "مؤسسات مختلف آمریکایی انتخابات ریاست جمهوری آذربایجان را در ماه اکتبر نظارت خواهند کرد". در اردیبهشت ماه سال جاری نیز سفیر آمریکادر باکو اعلام نمود آمریکا سه میلیون دویست هزار دلار برای برگزاری انتخابات ریاست جمهوری آذربایجان به شیوه دموکراسی اختصاص داده است. وی گفت:

دولت آمریکا مبلغ مذکور را به منظور اجرای برنامه کمک به دولت جمهوری آذربایجان برای همکاری در زمینه برگزاری انتخابات ریاست جمهوری به طور آزاد، عادلانه و برخوردار از دموکراسی در این کشور تخصیص داده است. وی کمک به اصلاحات دموکراسی در جمهوری آذربایجان را از سیاستهای اولویت دار آمریکا در این کشور اعلام کرد آن درسی گفت: این برنامه شامل تقویت احزاب سیاسی، تکمیل سیستم انتخاباتی، توسعه همطبوعات آزاد، تامین بهتر حقوق بشر و اولویت قوانین و نیز ایجاد شفافیت در جریان اخذ رای می باشد. پس از آن دولت آذربایجان، آمریکا را به خاطر فراهم کردن 3 میلیون دلار جهت حمایت از انتخابات ریاست جمهوری دموکراتیک در این کشور متهم کرد و این طرح را مداخله این کشور در اوضاع داخلی آذربایجان دانست. در تاریخ 8 تیرماه سال جاری معاون امور دموکراسی و حقوق بشر وزیر امور خارجه آمریکا در جمهوری آذربایجان گفته است که انتخابات ریاست جمهوری سال جاری این کشور از نظر انطباق با استانداردهای ایالات متحده آمریکا و بین المللی بی نظیر است و آنرا تایید می کنیم.

لازم به توضیح است در ماههای اخیر برخی تنشها در روابط آذربایجان و آمریکا مشاهده گردیده است که از آن جمله می توان به سخنان تند الهام علی اف در سمینار سفرای آذربایجان اشاره نمود. در این سخنان الهام به کرات با پیش کشیدن درآمدهای کنونی آذربایجان گفته بود که این درآمدها به آذربایجان امکان می دهد که بدون دریافت هرگونه کمک مالی از سازمانهای بین المللی و کشورهای دیگر سیاست مستقل خود را پیش ببرد. این سخنان واکنش سریع کاندالیزا رایس وزیر خارجه آمریکا را در پی داشت. رایس در جریان دیدارش از جمهوری چک، در مصاحبه با رادیو آزادی اعلام نمود که رژیمهای خودکامه در قفقاز جنوبی و آسیای میانه برای مدت کوتاهی قادرند به حساب درآمدهای نفتی در صحنه خودنمایی کنند ولی هرگز نخواهند توانست با سیستمهای خاص قرن 18 به جامعه جهانی بپیوندند.

بایستی اذعان نمود که سیاست کنونی آمریکا در قبال انتخابات آتی آذربایجان سیاستی مبتنی بر اعمال فشار از یک سو و وعده تائید انتخابات از سوی دیگر می باشد. آمریکا سعی دارد با اعمال برخی فشارها بر دولت مردان آذربایجان آنان را بیش از پیش به عواقب عدم همکاری با آمریکا متوجه نماید و از سوی دیگر از این فشارها به عنوان اهرمی جهت تنظیم روابط آذربایجان با روسیه استفاده نماید. بعد از سفر رئیس جمهور روسیه به آذربایجان و ایجاد زمینه برای گسترش مناسبات بین دو کشور و نیز بعد از مطرح شدن موافقت ضمنی آذربایجان با طرح کاسفور روسیه در دریای خزر طبیعی به نظر می رسد که آمریکا رفتاری توأم با اعمال فشار با آذربایجان داشته باشد. گذشته از اینها این گونه رفتار آمریکا با دولت آذربایجان مانع خدشه دار شدن موقعیت آمریکا در بین احزاب مخالف آذربایجان خواهد گردید چه اینکه آذربایجان برای انجام برخی برنامه های خود در منطقه از قبیل انجام تبلیغات تفرقه بر انگیز در ایران و... بیش از دولت آذربایجان به احزاب مخالف و غرب گرا نیازمند است. با همه این اوصاف به نظر می رسد در حال حاضر بهترین گزینه برای ریاست جمهوری آینده آذربایجان از نظر آمریکا الهام علی یف باشد چراکه علی یف در دوران ریاست جمهوری خود؛ بارها وفاداری خود به آمریکا را نشان داده است که از جمله آنها می توان به پیوستن آذربایجان به ائتلاف به اصطلاح ضد تروریسم و اعزام نیرو به عراق و افغانستان اشاره نمود. ضمن اینکه گسترش روز افزون روابط آذربایجان و اسرائیل نیز دلیل خوبی برای حمایت آمریکا از الهام علی یف می باشد.

تاثیر انتخابات بر روابط ایران و آذربایجان :

در ارتباط با تاثیر نتایج انتخابات ریاست جمهوری آذربایجان بر روابط دو کشور ایران و آذربایجان بایستی به چند نکته توجه داشت. نکته اول اینکه لزوم روابط همه جانبه دو کشور را بیش و پیش از آنکه به سلیقه دولت مردان دو کشور وابسته بدانیم، بایستی در اشتراکات فراوان تاریخی؛ دینی؛ فرهنگی و... بین دو ملت ایران و آذربایجان جستجو کنیم؛ به عبارت دیگر همسایگی و پیوندهای دیرین دو ملت این امکان را به هیچ دولت مردی در جمهوری آذربایجان نخواهد داد تا نسبت به روابط با ایران بی تفاوت باشد. نکته دوم اینکه نتایج انتخابات ریاست جمهوری آذربایجان و طرز تفکر دولت مردان جمهوری آذربایجان می تواند در تعیین سطح روابط موثر واقع گردد. واقعیت اینست بعد از استقلال آذربایجان به دلیل برخی مسائل از جمله گرایشات پان آدریستی و پان ترکیستی سران جبهه خلق آذربایجان که توانسته بودند با استفاده از فضای ملی گرایی حکومت آذربایجان را در دست گیرند و نیز به دلیل تبلیغات ضد ایرانی برخی قدرتهای منطقه ای و فرمانطقه ای و متهم نمودن ایران در بحران قره باغ و... روابط دو کشور در میان پاره ای از سوء ظنهای شکل گرفت. البته در سالهای اخیر با واقع بینی دولت آذربایجان و دیدارهای متقابل روسای جمهور دو کشور روابط ایران و آذربایجان در مسیر رو به گسترش قرار گرفته است و به نظر می رسد بعد از انتخابات آذربایجان نیز این روند ادامه یابد. در اینجا ذکر این نکته ضروری به نظر می رسد که پیروزی کاندیدهای غرب گرایی که گرایشات پان آدریستی شدیدتری نسبت به حاکمیت فعلی آذربایجان دارند می تواند روند رو به بهبود روابط دو کشور را با مشکل مواجه نماید.

گروههای اسلامی و انتخابات ریاست جمهوری آذربایجان :

با اینکه اکثریت قریب به اتفاق مردم آذربایجان را شیعیان تشکیل می دهند لیکن از سوی دولت آذربایجان هیچ گونه

آزادی عمل برای شرکت فعال گروه‌های دینی در عرصه انتخابات داده نشده و علاوه بر آن محدودیت‌های فراوانی پیش روی افراد و گروه‌های اسلامی قرار داده می‌شود.

اصل 56 قانون اساسی ج آذربایجان در مقام محدود کردن دین و فعالیت‌های دینی؛ برای شرکت روحانیون و یا به تعبیر رایج در جمهوری آذربایجان خادمان دین، در انتخابات بعنوان نامزد مانع ایجاد کرده است. بند 3 این ماده تصریح می‌کند: «حق نامزدی خادمان دین و ... در انتخابات طبق قانون می‌تواند محدود شود».

با توجه به اینکه مردم آذربایجان از لحاظ دینی و نیز فرهنگی اشتراکات زیادی با مردم ایران و ترکیه دارند پس از انتخابات اخیر ترکیه و پیروزی قاطع اسلام‌گرایان در آن کشور؛ دولت آذربایجان که از ابتدای استقلال تا کنون محدودیت‌های زیادی را برای مردم مسلمان آذربایجان ایجاد کرده اند از تکرار نتایج انتخابات ترکیه در آذربایجان دچار رعب و وحشت شدند و بر محدودیت‌ها و تنگناهای موجود اضافه نمودند. در این بین حتی از پرونده سازی نیز دریغ ننموده و با دستگیری تعدادی جوان مذهبی تحت عنوان گروه سعید؛ آنان را بدون هیچ گونه سندی به جاسوسی برای ایران متهم نمودند و در حقیقت با این اقدام خود این پیام را برای گروه‌های اسلامی ارسال کردند که در صورت هرگونه فعالیت‌هایی که از نظر گروه حاکم فعالیت سیاسی تعبیر گردد سرانجامی جز حبس نخواهند داشت. در ادامه بایستی به این نکته نیز اشاره داشت که حزب اسلامی آذربایجان که در سال 1992 تاسیس شده دارای بیش از 60 هزار نفر عضو می‌باشد و در سال تاسیس در وزارت دادگستری به ثبت رسیده بود اما در پی تصویب قانون اساسی جدید جمهوری آذربایجان در سال 1995 فسخ ثبت رسمی شده است، زیرا طبق قانون جدید تشکیل هرگونه حزب دینی و ملی‌گرا در جمهوری آذربایجان ممنوع گردیده است. ضمن اینکه تلاش‌های مکرر مسئولین حزب برای اخذ مجوز از وزارت دادگستری منتج به نتیجه نشده است. در این شرایط بدیهی است که افراد و گروه‌های دارای اعتقاد اسلامی وارد عرصه انتخابات نگردیده و انتخابات آتی ریاست جمهوری را تنها نمایش دموکراسی کنترل شده در آذربایجان بدانند .

سخن آخر :

واقعیت این است در حال حاضر با کناره‌گیری اکثر احزاب مخالف از روند انتخابات ریاست جمهوری آذربایجان ادعای دولتمردان آذربایجان مبنی بر انجام انتخابات آزاد و منطبق با معیارهای دموکراسی با چالش جدی مواجه شده است . اصولاً در عرف سیاست بین‌الملل تحریم و یا کناره‌گیری احزاب و شخصیت‌های سیاسی از روند انتخابات نشان از غیر دموکراتیک بودن جوامع دارد، عنوانی که دولتمردان جمهوری آذربایجان عکس آن را برای خود تبلیغ می‌نمایند. انتخابات ریاست جمهوری آتی در شرایطی می‌توانست به عنوان انتخاباتی آزاد مطرح گردد که همه گروه‌های سیاسی موافق و مخالف دولت و نیز احزاب و گروه‌های اسلامگرا بدون هیچ‌گونه اکراه و واهمه می‌توانستند نامزدهای خود را معرفی کنند و در شرایط برابر و با برخورداری از امکانات یکسان به تبلیغ برنامه‌ها و اهداف خود بپردازند تا مردم جمهوری آذربایجان بتوانند کاندیدای مورد نظر خود را برگزینند. به نظر می‌رسد چنانچه در هر انتخاباتی که در کشور مسلمان جمهوری آذربایجان برگزار می‌گردد شرایط فوق مهیا گردد مردم مسلمان آذربایجان که سال‌های متمادی است با تنگناهای فراوانی از قبیل محدودیت در برگزاری مراسمات دینی و ابراز اعتقادات مذهبی؛ اخذ شناسنامه و گذرنامه با پوشش اسلامی (برای زنان)؛ عدم اعمال نقش در سیاست خارجی کشور و... برخوردارند کاندیدایی را انتخاب خواهند نمود که در عمل برای دین و مذهب مردم احترام قایل باشد.

در پایان نظریه آنچه گفته شد با توجه به ترکیب کاندیداهای ریاست جمهوری که اکثراً با نیاتی غیر از رسیدن به ریاست جمهوری از قبیل کسب موقعیت اجتماعی، دستیابی به مقام در دولت آینده، کناره‌گیری به نفع الهام علی‌یف در آخرین روزهای تبلیغات و... ثبت نام کرده اند و اصولاً دارای پایگاه مردمی و حزبی قوی نیستند و نیز با توجه به تحریم انتخابات از سوی برخی احزاب و عدم معرفی کاندیدا از سوی سایر احزاب مطرح نایبستی در پیروزی الهام علی‌یف در انتخابات 24 مهرماه تردید نمود. ضمن اینکه رئیس‌جمهور آذربایجان با اقداماتی از قبیل اعطای کمک مالی به مطبوعات، افزایش حقوق کارکنان و بازنشستگان و... سعی می‌نماید پیروزی خود در انتخابات را قطعی نماید..